

Bevezetés

A modern demokráciákban a társadalom önfejlesztő (civil kezdeményezésű) mechanizmusai és intézményei tölt(het)ik ki a társadalmi-gazdasági alapintézmények (a család, a piac és az állam) közötti teret, teljesebbé téve ezzel a szükségletek kielégítését és elősegítve egyben az alapstruktúrák fejlődését. A civil társadalom a demokrácia fenntartásának és fejlődésének egyik alapvető tartománya.

A civil társadalom az autonóm egyének önszerveződéseinek, szabad akaratból, önkéntes alapon történő közösségvállalásainak, független társadalmi (közösségi) cselekvéseinek együttese, melynek intézményesült, formalizált tartománya a civil nonprofit szektor.

„A nonprofit szervezeteknek norma, érték, kultúra és érdek közvetítő funkciójuk is van. A nonprofit szervezeteket ezért vizsgálhatjuk úgy is, mint a társadalmi tőkével, a társadalmi integrációval kapcsolatban álló társadalmi entitásokat. Egyaránt lehetnek a társadalmi tőke mérőeszközei, annak kifejezői és közvetítői is.”¹

Voltak idők, amikor az állam saját hatalmát megerősítendő hozott létre szervezeteket, máskor éppen betiltotta a szabad egyesülést.

„Nem véletlen, hogy a kormányok mindig is igyekeztek befolyást gyakorolni a különféle önszerveződésekre. Az autokratikus és totalitáriánus rendszerek számára a civil szerveződések mindig potenciális ellenséget jelentettek, hiszen létrejöttük – az önszerveződés szabadsága – veszélyeztette a hatalom monopolizálására törekvő csoportok érdekeit. Ilyen értelemben a nonprofit szervezetek szerepe a hatalom-civil társadalom viszonyaként is értelmezhető, ahol az önszerveződések jelentik a társadalmi kontrollt, a mindenkori hatalom ellensúlyát.”²

Magyarországon a XIX. század végén, még inkább a XX. század elején jöttek létre először a maihoz hasonló civil szervezetek, amelyek leginkább közös értékalapon születtek, s társadalmi célok közös megvalósításán fáradoztak.

A II. Világháború utáni kommunista-szocialista évtizedek egypártrendszerre ezeket a szerveződések nem tűrte, helyettük a pártcélokat „társadalmiasító”, központi akaratból létrehozott szervezeteket preferálták hatalmuk legalizálása érdekében.

„A tágabb világpolitikai környezet és a hazai „puha diktatúra” változásainak köszönhetően az 1980-as évek második felében egyre erősebb társadalmi igény jelentkezett a „társadalmi tér” átalakítására, s ebben fontos szerepet játszottak a civil szerveződések is. Ekkor jöttek létre az első környezetvédelemmel, településfejlesztéssel, jogvédelemmel foglalkozó egyesületek, amelyek igyekeztek aktivizálni az állampolgárokat az addig is létező, de nyilvánosan nem kritizálható problémák (pl. a szegénység, a környezetvédelem, a határon túl élő magyarok védelme stb.) kezelése érdekében.”³

1,2,3

Bocz János : A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon , A magyar nonprofit szektor az 1990-es évek elejétől a 2000-es évek közepéig (2009)

A rendszerváltás hajnalán az 1989. évi II. törvényben az **egyesülési jogról**, majd az 1990. évi I. törvényben az **alapítványok** szabad létrehozásáról döntöttek.

A későbbiek során számos jogszabályi változás történt, ezekkel az állam igyekezett valamelyest követni a különböző társadalmi igényeket. Ezek közül a legfontosabbak:

- **1 + 1 %-os törvény** - a magánszemélyek nyilatkozatban rendelkezhetnek befizetett adójuk 1 + 1 százalékáról meghatározott kedvezményezettek részére: nonprofit szervezetek, valamely közcél, -intézmény ill. egyházak.)
- **Közhasznúsági törvény** – A közhasznú szervezetek két típusa (fokozata) különböztethető meg: a (többletjogosítványokkal nem rendelkező) közhasznú szervezetek, valamint a további kedvezményeket igénybe vehető kiemelkedően közhasznú szervezetek. Utóbbi státuszt csak azok a szervezetek kaphatják meg:
 - o melyek olyan közfeladatot látnak el,
 - o melyről törvény vagy törvény felhatalmazása alapján más jogszabály szerint állami szervnek vagy a helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia,
 - o melyek kizárólag közhasznú céljaikra fordítják esetleg keletkező jövedelmüket,
 - o melyek deklaráltnak függetlenek minden politikai párttól,
 - o s amelyek tevékenységük és gazdálkodásuk legfontosabb adatait a helyi és/vagy országos sajtó alapján nyilvánosságra hozzák.
- **Nemzeti Civil Alapprogram** – az NCA a civil szervezetek átlátható, költségvetési forrásautomatizmusra épülő, pártpolitikától mentes forrásainak biztosítására létrehozott intézmény. Az Alapprogram a Magyarországon bírósági nyilvántartásba vett civil szervezetek számára, azok működéséhez és tevékenységéhez biztosít pályázati rendszerben központi költségvetési támogatást. Az NCA döntéshozó testületeiben (Tanács, Kollégiumok) a tagok többségét a civil jelöltállítási rendszer választja.

Egyes jogszabályi változások vitára adtak okot. Így például az 1993-as PTK módosítás a közalapítványok és a közhasznú társaságok létrehozásáról. Előbbiek valójában közhasznú szervezetek szerepét töltötték be, és bújtatottan közpénzek felhasználását végezték el, de hosszú távon nem bizonyult életképesnek a közhasznú társasági forma sem.

„A 2006-os gazdasági társaságokról szóló törvény a közhasznú társaságok, a polgári törvénykönyv módosítása pedig a közalapítványok létrehozásának lehetőségét szüntette meg. Ennek háttérében részben a gazdálkodási szabályokat kijátszó „kiskapuk bezárásának” szándéka és a társadalmi szempontból kevésbé hatékony szervezeti formák működésének szigorítása húzódozott meg, s ez hosszabb távon átláthatóbb viszonyokat teremthet a szektor egészében.”⁴

⁴ Bocz János :A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon , A magyar nonprofit szektor az 1990-es évek elejétől a 2000-es évek közepéig (2009)

Hasonlóképpen nehezen értelmezhető szerepre vállalkoztak az országos ernyőszervezetek, mert többségük inkább a hatalmi kontroll gyakorlását segítette elő, mintsem a hatalom kontrollálását. Mindezt az országos ernyőszervezetek tagszervezetei sínylették meg leginkább: a központba juttatott források egyáltalán nem, vagy csak minimális mértékben jutottak el hozzájuk.

De nem csak a tévutakról, hanem az előremutató kezdeményezésekről is szólni kell. Fontos közösségi szerepet töltenek be azok a szervezetek, amelyek egy-egy, az állam és a piac által el nem látott közösségi feladatot vállalnak fel, s ennek érdekében intézményesülnek. Ezek sokszor hatékonyabban, költségkímélőbben és nem egyszer emberre szabottabban oldják meg ezeket a feladatokat, mint a túlbürokratizált önkormányzati intézményrendszer. Mindezt haszonelvűség nélkül, hivatástudattól vezérelve teszik, a közjó érdekében.

Üde színfoltot jelentenek azok a nem formalizált csoportok, közösségek is, amelyek „ügyek” mentén jöttek létre, s teljes mértékben saját erőforrásaikra támaszkodva önkéntes alapon képesek egységet teremteni különböző nézetű emberek, a helyi önkormányzat és a civil szervezetek között is.

A civil szféra legújabb kori fejlődése Pécs városában 1990-2010 között

A városban az elmúlt két évtized során – az országéhoz hasonlóan - dinamikusan fejlődött a civil szektor. Már a kilencvenes évek elején megjelentek azon szervezetek, amelyek a város önkormányzati feladataiból jelentős mértékben átvállaltak különböző ellátásokat. Ilyenek például a fogyatékkal élők nappali ellátása, a komplex hajléktalan ellátás, vagy a családok átmeneti otthonának működtetése.

Az országban is elsők között ismerték fel a civil szféra helyi szereplői az összefogás, a közös érdekérvényesítés szükségességét. 1996-ban a Polgárbarát Önkormányzat Program (USAID-UWI Hálózat a Demokráciáért Programja) keretében először fogalmazták meg közös javaslataikat. Ugyancsak ekkor került sor az első kísérletre az önkormányzat és a civil szféra együttműködésének egyeztetése érdekében egy városi szintű kerekasztal felállítására, amelynek alakuló ülésén több mint száz szervezet vett részt. A szervezetek szakmai kerekasztalokat hoztak létre, amelyek célkitűzései az alábbiak voltak (Részlet a „Tézisek” című leiratból):

A Pécsi Civil Kerekasztal (továbbiakban: Kerekasztal) megalakításának célja, hogy összefogja a Pécsen működő civil szervezeteket (egyesületek, alapítványok, magán alapítású kht.-k), szükséghez képest koordinálja őket, ellássa képviselőiket és védje érdekeiket az önkormányzat, a közgyűlés és más önkormányzati, állami és egyéb szervek előtt.

- 1. A Kerekasztal olyan önkéntes alapon létrejövő koordinációs szervezeti formáció, amely nem érinti az ebbe belépő, résztvevő szervezetek autonómiáját, önálló mozgásterét, saját tevékenységi körét.*
- 2. A Kerekasztal nyitott, annak tagja lehet minden Pécsen bejegyzett, vagy működő civil szervezet, amely tényleges munkát végez, a Kerekasztal céljaival egyetért, azért kész aktívan tevékenykedni.*
- 3. A Kerekasztalhoz bármikor csatlakozhatnak, ugyanakkor ki is léphetnek azon szervezetek, amelyek megfelelnek az alábbiakban felsorolt kritériumoknak:*

- a) *Nem lehet a Kerekasztal tagja párt, vagy olyan civil szervezet, amely országgyűlési választásokon indult, és képviselői mandátumot szerzett. (Képviselője tagja az Országgyűlésnek)*
 - b) *Nem lehet a Kerekasztal tagja párt, vagy olyan civil szervezet, amely a helyhatósági választásokon indult, és képviselői mandátumot szerzett. (Képviselője tagja a városi, vagy megyei Közgyűlésnek)*
4. *A Kerekasztal legfőbb döntéshozó szerve a Civil Fórum, amelyen minden tag jogosult részt venni a legszélesebb körben. A Civil Fórum delegál tagokat a szakmai szempontok alapján tagozódó Kerekasztalba.*
 5. *A Civil Fórum ülésein állást foglal a Kerekasztal életét érintő alapvető kérdésekben, dönt stratégiai jellegű ügyekben, értékeli a Kerekasztal programját és az azt vezető szerv tevékenységét.*
 6. *A Civil Fórum, és egyben a Kerekasztal vezető koordinatív szerve a Kerekasztal Tanácsa. E Tanács tagjait a Civil Fórum választja a Kerekasztal javaslata alapján legfeljebb 2 éves időtartamra.*
 7. *A Kerekasztal Tanácsa ellátja mindazon feladatokat, amelyek a Civil Fórum ülései között fölmerülnek, végrehajtja annak utasításait, képviseli a Kerekasztalt.*
 8. *A Kerekasztalt és annak Tanácsát oly módon kell kialakítani, hogy azokban képviselve legyenek a város civil szervezeteinek szakmai csoportosulásai (kultúra, oktatás, szociális ügy, egészségügy, környezet- és állatvédelem, településfejlesztés, ifjúság, gazdaság, hobbi, stb.)*
 9. *A fentiekben felsorolt főbb szakmai szerveződési típusok szerinti tagozódásban a Kerekasztal folyamatosan működő szekciókat hoz létre. (E szekciók vezetői adják a 7. pontban megjelölt Tanács tagjait.) A szekciók összefogják saját „ágazatukat” és képviselik a szekcióhoz tartozó szerveződéseket.*
 10. *A Kerekasztal Tanácsának elnöke, vagy megbízásából más személy, illetve a Kerekasztal szekcióinak vezetői vesznek részt a Közgyűlés, illetve Bizottságok ülésein, és gyakorolják tanácskozási jogukat.*
 11. *A Közgyűlés és Bizottságai – a társadalmi párbeszéd és civil kontroll megvalósulása jegyében – előzetesen véleményeztesse a Kerekasztallal azon előterjesztéseit, határozati javaslatait, amelyek közvetlenül érintik a Kerekasztal valamely szakmai szekciójának tevékenységi körét, működését.*

E program keretében nyitotta meg kapuit az országban az elsők között a Civil Közösségek Háza, mint egyfajta civil „inkubátorház”, s jött létre a civil referensi intézmény, mely a mai napig, bár nem teljesen ugyanabban formában létezik. Az eredeti elképzelés szerint a civil referens egy összekötő kapocs, egy mediátor, aki kapcsolatot teremt és közvetít a civil szervezetek és az önkormányzat különböző bizottságai és hivatali apparátusa között, egyenrangú félként tárgyal a képviselőkkel, hivatali munkatársakkal és a civilekkel egyaránt. Aki ismeri az önkormányzati eljárásrendeket és ehhez tudja igazítani a civil elképzeléseket, kreatív ötleteket, s aki ismeri a civil szervezetek működését, állandó kapcsolatban áll velük, rendszeresen konzultálnak, egyeztetnek. A civil referens intézménye azonban elveszett a hivatali bürokráciában, a hivatali apparátus tagjává vált, nem volt önálló döntési jogköre, idejét főleg az adminisztráció kötötte le, s több területet is ellátott (kisebbségi, sport, stb. referens).

Az első civil érdekvédő kezdeményezések sajnos nem jártak sikerrel: győzött a politikai túlerő „Oszd meg és uralkodj!”- elve. Az akkori városvezetés nem ismerte fel a civilekben rejlő potenciált s inkább ellenfelet sejtett bennük, mint stratégiai partnert. Az első Pécsi Civil Kerekasztal az érdektelenség és a túlbürokratizáltság miatt elenyészett.

Később még számos próbálkozás volt, hol sikeres, hol sikertelen végkifejlettel (Pécsi Szociális Kerekasztal alakulása, amely jogszabály alapján kötelezően működik az önkormányzat szociális bizottsága mellett; a Baranya Megyei Önkormányzat Civil Stratégiája, 2004 – a skót „Compact” minta alapján, amelyben főként pécsi civil szervezetek vettek részt, de akárcsak a Pécsi Civil Kerekasztal, ez is érdektelenségbe fulladt; a Pécsi Ifjúsági Kerekasztal alapítása a helyi ifjúságpolitika alakítása érdekében; a Közművelődési Tanács létrehozása, amelyet szintén törvény szabályoz, s az önkormányzat Kulturális Bizottsága mellett tölt be véleményező szerepet;).

Az önkormányzat részéről az első partnerségi próbálkozások a szociális és kulturális területen jelentkeztek a kilencvenes évek elején-közepén. Ellátási szerződések, illetve Közművelődési megállapodások keretében, általában ingatlan átadással és éves támogatással segítették a civil szervezeteket céljaik megvalósításában de volt olyan szervezet, amelyben alapító tag szerepet is vállalt az önkormányzat.

Pécsett is létre jöttek közalapítványok, gyakran az országoshoz hasonló politikai szándékokkal, s nem maradt el a kísérlet a pénzosztás politikai alapú elbírálására sem. Volt idő, amikor külön bizottság is működött ezzel a céllal. Igaz arra gondosan ügyeltek, hogy ennek minden politikai oldal szereplője legyen.

Általában elmondható, hogy idáig az önkormányzat és a civil szervezetek kapcsolatai döntően lobbizási érdekek mentén, vagy az önkormányzat feladat-ellátási kapacitásának hiányosságai miatt, legtöbbször kényszerből jöttek létre.

A korábbi tapasztalatok alapján talán máig nem szűnt meg a gyanakvás sem egymás irányába, s ez is gátolhatja a partnerség kialakulását. De hasonló okai vannak a civilek széttagozottságának is. Sajnos az is jellemző, hogy egymásban a vetélytársat, és nem az együttműködés lehetőségét látják a felek.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy mind a politika, mind a civil szféra kereste/keresi társadalmi legitimitásának pontos paramétereit. Ebben a folyamatban az alábbiakban rögzített elvek segítségünkre lehetnek, talán nem túlzás azt mondani, hogy iránytűként vezethetnek minket az átlátható, társadalmilag hasznos célok érdekében történő, partnerségen alapuló együttműködések felé.

Szervezettípusok és jellemzőik tevékenységük szerint

Pécsett a civil szféra ma is sokszínű. Az OITH adatbázisában 1590 db a Pécsett bejegyzett klasszikus civil szervezetek száma (alapítvány, társadalmi szervezet), ebből a KSH 2009-es adatai szerint 1382 a működő szervezetek száma. A klasszikus civil szervezetek (alapítvány, társadalmi szervezet: egyesület, szövetség, egyesülés) mellett itt is fellelhetőek a közalapítványok, közhasznú társaságok, amelyek egy része 2009-től nonprofit gazdasági társaságokká alakult át, a köztestületek (kamarák), a szakmai-munkáltatói érdekképviseletek, valamint a munkavállalói érdekképviseletek (szakszervezetek). Tevékenységük, működésük és finanszírozási feltételeik egészen eltérőek. Ennek megfelelően alakulnak a szektort érintő jellemzők (SWOT) Pécs relációjában.

<u>Erősségek</u>	<u>Gyengeségek</u>
Kiépített társadalmi háttér	Bizalmatlanság
Kapcsolati tőke	Forráshiány
Szakmai háttér	Átpolitizálódás
Rugalmasság	Infrastruktúra
	Függőségi viszonyok
<u>Lehetőségek</u>	<u>Veszélyek</u>
Szakmai feladatok átvállalása	Elszemélytelenedés
Nyitás a társadalom felé	Hivatali módszerek átvétele
Nagyobb ismertség	
Bekapcsolódás a döntéshozatalba	Intézményesülésből adódó rugalmatlanság kialakulása
Hatékonyabb ügyintézés, pénzfelhasználás	

Az alábbiakban elsősorban nem szervezeti formájuk, sokkal inkább tevékenységük, szervezetük által lefedett tartalmak szerint különítettük el az egyes civil szervezeteket és ezek csoportjait.

1. Szép számmal léteznek **hobby szervezetek**, olyan **társasági körök**, amelyek valamely közös kedvtelésük mentén szerveződnek vagy konkrét társadalmi csoportot támogatnak. E közösségek sok esetben nem is formalizálódnak, vagy ha igen, akkor általában egyesületi formában, s csak a saját tagjaik által befizetett éves hozzájárulásokból tartják fenn a szervezetet. Ide sorolhatóak még a kifejezetten pénzalapgyűjtésre létrejött iskolai, intézményi, vállalati alapítványok, amelyek közvetlenül az adott célcsoport részére nyújtanak szolgáltatásokat.
2. Egyre több a **helyi, városrészi lakossági közügyek intézését, azok segítségét felvállaló**, helyben szerveződő csoport, **civil szerveződés**, amelyek többnyire saját és/vagy pályázati forrásokból valósítanak meg mikroközösségi célokat, bekapcsolódva a részönkormányzatok tevékenységébe.
3. A város méretéhez képest jelentős – bár még mindig nem elegendő – a **kötelező önkormányzati feladatokat intézményesült keretben ellátó**, komoly hazai és Európai Uniósi forrásokat megmozgató, innovatív szakmai programokat generáló,

hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatrendszerrel rendelkező **civil szervezetek** száma.

4. Vannak olyan **civil szervezetek, amelyek szintén az önkormányzat által fontosnak tartott területeket segítik tevékenységükkel, ám nem intézményi keretek között**, hanem elsősorban egy-egy részterületre fókuszálva működnek, szolgáltatnak. (környezetvédelem, oktatás, kultúra, stb.).
5. Vannak a nagyobb közösséget megszólító **szakmai** alapon szerveződő csoportok, **szervezetek**, akik nem önkormányzati feladatot látnak el, de fontos közösségi tevékenységet végeznek, ennek jegyében szerveznek programokat, s hoznak létre projekteket.
6. De vannak szakmai vagy közösségi érdekek megjelenítésén fáradozó közösségek is, mint például a fogyasztóvédelem vagy lakásszövetkezetek, illetve a szakszervezetek. Ezeknek általában érdekérvényesítő szerepe van, s ha jelenleg még a civil szervezetek körébe sorolódnak is, mégis más jelleggel és céllal fejtik ki tevékenységüket, mint a klasszikus civil szervezetek. Léteznek mindemellett **szakmai érdekvédelmet** ellátó civil szerveződések is, amelyek általában egy-egy nagyobb ernyőszervezet tagszervezetei, megyei „kirendeltségei”.
7. Végül léteznek „ügyek” mentén létrejövő **civil tömörülések**, amelyek legtöbbször csak informális szinten, ugyanakkor fontos társadalmi értékeket, véleményeket hangoztatva fejtik ki nézetüket egy-egy helyi problémáról, s adnak megoldási javaslatokat a döntéshozók kezébe.

Sokszor a korábban felsorolt tevékenységek fedik egymást, egy-egy szervezet több tevékenységi területet, feladatot is felvállal, végez (Pl.: városrészi feladatokat felvállaló, önkormányzati megállapodással rendelkező civil szervezetek, amelyek szakmai alapon szerveződtek, vagy egy nagyobb országos hálózat tagjai).

Vannak tehát precedensek arra, hogy szervezetek közösséget keresnek egymással, tömörüléseket hoznak létre ügyek érdekében, ám egyre inkább átveszi ezek helyét a hálózati együttműködés, a konzorciális projektpartnerség. Azaz már inkább jellemző az operatív, fejlesztésorientált együttműködés, semmint a közös érdekérvényesítés szándéka. Ez utóbbi ugyanis mindig nehezebben jut el olyan szervezetségi szintre, amivel partnerként lehetne egy önkormányzathoz, vagy más intézményhez fordulni. Ennek ellenére mindig voltak és lesznek is ilyen civil tömörülések, s létük rendkívül fontos a helyi demokrácia szempontjából. Vannak, akik a döntéshozás folyamatából kérnek részt, megint mások maguknak vindikálnák ezeket a jogosítványokat, s vannak, akik pusztán a folyamat átláthatóságának igényével lépnek fel.

A civil szervezetek és Pécs város önkormányzata kapcsolódási pontjainak bemutatása

Az alábbiakban összefoglaljuk a pécsi civil szervezetek és az önkormányzat együttműködési lehetőségeinek kereteit. A rendszerezés célja, hogy az átláthatóság és hatékony pénzfelhasználás szemlélete mentén segítse az önkormányzat a pécsi civil szervezeteket a közügyekben való közreműködésükben. A rendszerezés a különböző szervezettípusok és kapcsolódási területek szerint kategorizálja az együttműködés formáit. A szervezetek feladat ellátása többbretű is lehet, ekkor több kategória is releváns lehet.

Pécsi civil szervezetek kapcsolódási pontjai az önkormányzati struktúrához, feladatokhoz

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK AZ ÖNKORMÁNYZATI STRUKTÚRÁHOZ, FELADATOKHOZ	CIVIL SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉG SZERINTI TÍPUSAI						
	<i>Hobby szervezetek, célorientált iskolai, vállalati civil szervezetek</i>	<i>Lokális, városrészi közösségi civil szervezetek</i>	<i>Önkormányzati feladatot átvállaló, intézményesült civil szervezetek</i>	<i>Önkormányzati feladatokat átvállaló, szolgáltató civil szervezetek</i>	<i>Ágazati szakmai szervezetek</i>	<i>Érdekvédelmi civil szervezetek</i>	<i>Formalizált és informális, ügyek mentén létrejövő civil hálózatok</i>
A tájékoztatás formái és szintjei	Szervezeteket érintő aktuális önkormányzati információk megjelennek a városi média felületeken, ügyek mentén kétoldali tájékoztatás	Kétoldali tájékoztatás a városrészt érintő ügyekről, bizottsági ülésekre őket érintő ügyekben az előterjesztések megküldése, részönkormányzat ülésein való részvétel	Tevékenységről kétoldali tájékoztatás, szakmai elvárások egyeztetése szerződés szerint, bevonás a városi szintű stratégiai és szolgáltatási tervezésbe, érintettség esetén részvétel az üléseken	Tevékenységről kétoldali tájékoztatás, szakmai elvárások egyeztetése szerződés szerint, bevonás a városi szintű stratégiai és szolgáltatási tervezésbe, érintettség esetén részvétel az üléseken	Tevékenységről kétoldali tájékoztatás, szakmai elvárások egyeztetése szerződés szerint, bevonás a városi szintű stratégiai és szolgáltatási tervezésbe, érintettség esetén részvétel az üléseken	Célcsoport-orientált tájékoztatás az önkormányzati intézkedésekről, egyeztetés a törvényben előírt módon, illetve szükség szerint	Kétoldali tájékoztatás: ügyek egyeztetése, megoldási javaslatok közös kidolgozása, érintettség esetén részvétel az üléseken
Kommunikációs lehetőségek a városi közszolgálati média felületeken (honlap, Pécsi Hírek, PécsTV, stb.)	Közérdekű rendezvény közzététele rövid hír formájában	Lokális közügyek bemutatása hírekben, tematikus műsorokban illetve oldalakon (problémafeltárás, jó gyakorlatok bemutatása)	Az ellátások, események, bemutatása, férőhelyek, álláshelyek, rendezvények, akciók, egyéb közérdekű hírek nyilvános meghirdetésének lehetősége	A szolgáltatások, események bemutatása, álláshelyek, rendezvények, akciók és egyéb közérdekű információk nyilvános meghirdetésének lehetősége	Közérdeklődésre számot tartó szakmai ügyek, projektek bemutatása, közérdekű rendezvények közzététele rövid hír formájában	Elsősorban saját forrásból oldják meg a nyilvánosságot, közérdekű ügyek bemutatása	Közérdekű projektek bemutatása, ezekhez kapcsolódó információk közzététele

Képzések, tréningek, csoportos tanácsadások – elsősorban az önkormányzati feladatokat átvállaló szolgáltató civil szervezetek bevonásával	Képzési témák (javaslat): pályázatfigyelés, pályázatírás, Programszervezés, adminisztráció, stb. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): pályázatfigyelés, pályázatírás, programszervezés, adminisztráció, hálózatfejlesztés, szervezetfejlesztés, stb. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): aktuális jogszabályi változások, hazai és nemzetközi projektfejlesztés, projektmenedzsment, szervezetfejlesztés, pénzügyi tervezés, rendezvény szervezés. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): aktuális jogszabályi változások, hazai és nemzetközi projektfejlesztés, projektmenedzsment, szervezetfejlesztés, pénzügyi tervezés, rendezvény szervezés. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): aktuális jogszabályi változások, hazai és nemzetközi projektfejlesztés, projektmenedzsment, szervezetfejlesztés, pénzügyi tervezés, rendezv.szerv. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): érdekvédelem, lobbitechnikák, hálózatfejlesztés, stb. Előzetes igényfelmérés szükséges	Képzési témák (javaslat): hálózatfejlesztés, lobbitechnikák, rendezvény szervezés stb. Előzetes igényfelmérés szükséges
Közös projektfejlesztés, stratégiai partnerség	Nem releváns	a városrészt érintő fejlesztések esetében tájékoztatás, stratégiai partnerség	Az adott ellátást érintő projektfejlesztések, stratégiai partnerség az ellátó szervezettel, bevonás a városi szintű stratégiai tervezésbe, amennyiben releváns	A szolgáltatást érintő projektfejlesztések, stratégiai partnerség az ellátó szervezettel, bevonás a városi szintű stratégiai tervezésbe, amennyiben releváns	A szakterületet érintő projektfejlesztések, stratégiai partnerség, bevonás a városi szintű stratégiai tervezésbe, amennyiben releváns	nem releváns	Stratégiai partnerség, közös projektek fejlesztése, bevonás a városi szintű stratégiai tervezésbe
Helyi akciók, kezdeményezések	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése, lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése, lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése, lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése, lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba	Törvényben foglalt egyeztetési rendszer keretében, vagy lakossági fórumok, civil fórumok keretében, intézkedések foganatosításának kezdeményezése	Amennyiben az önkormányzat kompetens, a Civil Kapukon illetve a civil referensen keresztül közösségi, önkormányzati szintű intézkedések, szabályozások kezdeményezése lehetőség szerint helyi erőforrások bevonása a megoldásba

Feladatátvállalás	Nem releváns	Csak kötelezően ellátandó önkormányzati feladatokra, vagy az önkormányzat által kijelölt feladatra lehet szerződést kötni. Minden egyéb vállalt szolgáltatást egyéb forrásból kell finanszírozni.	Csak kötelezően ellátandó önkormányzati feladatokra, vagy az önkormányzat által kijelölt feladatra lehet szerződést kötni. Minden egyéb vállalt szolgáltatást egyéb forrásból kell finanszírozni.	Csak kötelezően ellátandó önkormányzati feladatokra, vagy az önkormányzat által kijelölt feladatra lehet szerződést kötni. Minden egyéb vállalt szolgáltatást egyéb forrásból kell finanszírozni.	Csak kötelezően ellátandó önkormányzati feladatokra, vagy az önkormányzat által kijelölt feladatra lehet szerződést kötni. Minden egyéb vállalt szolgáltatást egyéb forrásból kell finanszírozni.	Nem releváns	Csak kötelezően ellátandó önkormányzati feladatokra, vagy az önkormányzat által kijelölt feladatra lehet szerződést kötni. Minden egyéb vállalt szolgáltatást egyéb forrásból kell finanszírozni.
Támogatás, feladat-finanszírozás	Közösségi célú tevékenységek, szolgáltatások, innovatív kezdeményezés támogatása az önkormányzati pályázati alapokból	Ha önkormányzati feladatot látnak el, szerződés szerinti támogatás. Egyébként közösségi célú tevékenységek, szolgáltatások támogatása az önkormányzati pályázati alapokból	Önkormányzati feladat átvállalás esetén szerződésben foglaltak szerinti társfinanszírozás, indokolt esetben ingatlanátadás a vagyonrendelet szerint, önkormányzati pályázati alapokból a szerződésben vállalt feladatokhoz nem pályázhatnak	Önkormányzati feladat átvállalás esetén szerződésben foglaltak szerinti társfinanszírozás, indokolt esetben ingatlanátadás a vagyonrendelet szerint, önkormányzati pályázati alapokból a szerződésben vállalt feladatokhoz nem pályázhatnak	Önkormányzati feladat átvállalás esetén szerz.-ben foglaltak szerinti társfinanszírozás, indokolt esetben ingatlanátadás a vagyonrendelet szerint, önkorm. pályázati alapokból a szerz.-ben vállalt feladatokhoz nem pályázhatnak	Egyéb külső források bevonása programjaik megvalósításához	Projektek társfinanszírozás, önk. feladatok esetén, csak jogi személyiségű pályázó esetén
Közösségi döntéshozatal	Ahol releváns, a részönkormányzati szint elsődleges bevonásával, ha ez nem adott, akkor a civil referensen vagy a Civil Kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás	Ahol releváns, a részönkormányzati szint elsődleges bevonásával, ha ez nem adott, akkor a civil referensen vagy a Civil Kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás	Részvétel a szakbizottságokba, ill. közgyűlésen érintettség esetén vagy kérésre, civil referensen vagy a Civil kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás	Részvétel a szakbizottságokba, ill. közgyűlésen érintettség esetén vagy kérésre, civil referensen vagy a Civil kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás	Részvétel a szakbizottságokba, ill. közgyűlésen érintettség esetén vagy kérésre, civil referensen vagy a Civil kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás	Törvényben foglalt egyeztetési rendszer keretében	Ahol releváns, a részönkormányzati szint elsődleges bevonásával, ha ez nem adott, akkor a civil referensen vagy a Civil Kapukon keresztül kezdeményezés vagy tájékoztató, közmeghallgatás

Az együttműködés különböző formáiban résztvevő hivatali és külső szervezetek, egységek, személyek kompetenciáik és feladatai

Civil referens

A 1996-ban a Polgárbarát Önkormányzat Program során fogalmazódott meg az igény, hogy az önkormányzat hivatalán belül jöjjön létre a civil referensi intézmény, amely 1998-tól kezdődően működik is. Feladatai között szerepel, hogy kapcsolatot tart a civil szervezetekkel, figyelemmel kíséri a vonatkozó jogszabályokat, önkormányzati döntéseket, pályázati lehetőségeket, s azokról igény szerint tájékoztatja a civil szervezetek képviselőit. Mindemellett elősegíti az önkormányzat és a civil szervezetek közötti feladatmegállapodásokat, gondoskodik az ezekkel kapcsolatos szerződések előkészítéséről. Gondoskodik az önkormányzat által a civilek számára kiírt pályázatok előkészítéséről, azok megjelenéséről, a pályázatok elbírálásának itt szabályozott folyamatáról, a nyertes pályázókkal lebonyolítja a szerződéskötést és elvégzi a beszámolókkal kapcsolatos feladatokat. A továbbiakban minden az önkormányzathoz forduló civil szervezet ügyeinek intézését is segíti a hivatalon belül, valamint előkészíti, illetve egyezteteti a döntéshozatalhoz kapcsolódó előterjesztéseiket. Regisztrálja a kommunikációs szolgáltatásokat igénybe vevő szervezeteket.

Természeti és Emberi Erőforrás Referatúra

2011. januárjától új hivatali struktúra van érvényben. A korábbi főosztályok helyett szakreferatúrák jöttek létre, ezek között a Természeti és Emberi Erőforrás Referatúra feladatai közé sorolódott a civil szervezetek ügyeinek intézése, s a velük való kapcsolattartás. Ez a referatúra készíti elő a civil szervezetekkel kapcsolatos szabályozásokat, a pályázati támogatások rendszerét, civil referensén keresztül tartja a kapcsolatot a szervezetekkel, gondoskodik a tájékoztatásról, előkészíti a feladatátvállalásokról szóló szerződéseket és az ezekhez kapcsolódó természetbeni (pl. helységhasználat) és pénzügyi támogatásokat, elkészíti az ezzel a területtel kapcsolatos előterjesztéseket. Előkészíti a pályázati bírálatokat, elkészíti a támogatási szerződéseket és nyomon követi az önkormányzati pályázatokat. A koncepcióban leírtak szerint gondoskodik a civil szervezetek illetve ügyeik bevonásáról a döntéshozatalba.

Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottság

Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlése Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottságának Ügyrendje a bizottság feladatai között felsorolva tartalmazza: a civil szervezetekkel való együttműködés szabályai kidolgozásának előkészítését, a civilnek átadott források elosztásának szabályozását és felügyeletét, a civil kezdeményezések támogatását, továbbá, hogy a bizottság döntési jogkörében dönt a civil szervezetek – kivéve az alapítványok – részére nyújtandó pénzbeli és természetbeni támogatások mértékéről. A későbbiekben jogszabály változás esetén az alapítványok támogatásáról is ez a bizottság dönt. Az önkormányzati pályázatok esetén civil kuratórium bírálja el a beadványokat, a bizottság ezeket jóváhagyja. A civil kuratórium tagjait pályázat útján választja ki a bizottság.

Közgyűlés

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 10. § (1) bekezdésének d.) pontja alapján a közgyűlés át nem ruházható hatáskörébe tartozik a közösségi célú alapítványi forrás átvétele és átadása. Tehát az alapítványok, a hivatkozott törvényi előírás alapján, kizárólag a közgyűlés jóváhagyó határozata alapján részesülhetnek támogatásban, amelyet bizottsági véleményezés előz meg. A képviselőtestület ugyancsak civil szervezetekkel kapcsolatos kérdésekben hozza meg döntését, amikor közművelődési megállapodások aláírásáról dönt. Ebben az esetben a civil szervezet formája bár egyesület, közgyűlési jóváhagyó döntés kell a megállapodás aláírásához. Itt említendő meg, hogy a civil szervezetek támogatása nem csupán a „Civil szervezetek támogatása” keretéből valósul meg. Egyéb keretből is történhet a civil szervezeteknek nyújtott támogatás megítélése, de minden esetben a Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottság javaslata alapján. A civil ügyekhez kapcsolódó bizottsági és közgyűlési előterjesztéseket a jövőben a Természeti és Emberi Erőforrás Referatúra készíti elő.

Pécs MJV Önkormányzata Közgyűlése 2002-ben fogadta el az önkormányzat közművelődési feladatairól szóló 2/2002.(02.15.) számú rendeletet, amelynek értelmében az önkormányzati fenntartású intézmények által el nem látott feladatok teljesítése érdekében az önkormányzat közművelődési megállapodáson alapuló szerződéses kapcsolatot létesíthet. A közművelődési megállapodás célja az önkormányzati intézmények által valamilyen okból optimálisan el nem látható kötelező közművelődési feladatok szakszerű megvalósításának biztosítása. A közművelődési feladatellátás biztosítása érdekében megkötendő közművelődési megállapodások aláírására a szakmailag kiemelkedően, tevékenységükkel már bizonyított civil szervezetekkel kerül sor. Ezek a szervezetek látják el a jövőben a „Civil Kapu” feladatokat is.

Az önkormányzat - a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. Tv. 120.-121.§-nak, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 97.§-ának rendelkezései alapján - az egyes személyes gondoskodást nyújtó szociális és gyermekjóléti ellátásokat ellátási szerződés útján, civil szervezeteken keresztül valósítja meg.

Egyéb közösségi célú, főleg önkormányzati feladatként megjelenő célok megvalósítása érdekében más típusú szervezetekkel is köthet a Közgyűlés megállapodásokat illetve támogathat ilyen célokat. Ezekről a Természeti és Emberi Erőforrás Referatúra javaslata alapján dönt.

A Közgyűlés dönt továbbá az egyes önkormányzati helységek és közterületek haszonkölcsönbe, illetve kezelésbe adásáról is, ugyancsak a Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottság javaslata alapján.

A Közgyűlés dönt egyéb, a kompetenciájába tartozó és hozzá benyújtott, civilek által kezdeményezett közügyekről és beadványokról, s Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottság javaslata alapján.

Civil kuratóriumok

Az önkormányzat az EKF évében először alkalmazta azt a módszert, hogy civil pályázatok elbírálásáról nem politikai testület, hanem felkért civil kurátorok döntöttek. A közgyűlésnek pusztán formális jóváhagyása volt szükséges. Ez a konstrukció sikeresnek bizonyult, így a továbbiakban is a különböző pályázati alapokhoz beérkezett pályázatokat civil kurátorok bírálják el, akiket pályázat útján választ ki a Természeti és Emberi Erőforrás Fejlesztési Bizottság.

A kuratórium tagja csak olyan személy lehet, aki az adott szakterületen megfelelő szakértelemmel rendelkezik, semmilyen módon nem érintett az adott pályázatra pályázók vonatkozásában, s nem tagja egyetlen pártnak sem.

A civil kuratórium tagjai a civilek számára kiírt pályázatok feltételeinek kidolgozásában is részt vesznek. Tevékenységükért díjazásban nem részesülnek és a mandátumuk a pályázatok lebonyolításáig illetve azok beszámolóinak elfogadásáig tart.

Külső szolgáltató szervezetek, úgynevezett „Civil Kapuk”

Fontos, hogy a város különböző részein működő civil szervezetek ügyeikben minél gyorsabb és hatékonyabb segítséget kaphassanak a számukra elérhető fizikai közelségben. Ezért egy szolgáltató hálózatot hozunk létre a közösségi házakat működtető civil szervezetek bázisán.

Ezek a szervezetek a város minden területén megtalálhatók, lehetőséget teremtve a helyi hálózatok építésére, a helyi problémamegoldásra, a helyi kezdeményezések közvetlen támogatására.

Kiválasztásukat az önkormányzat azon kompetenciák meglétéhez köti, amelyek képessé teszik ezeket a szervezeteket a vállalt szolgáltatások ellátására.

A Civil Kapu szervezetek segítik a civileket kezdeményezéseik, felvetéseik ügyvitelében. Amit lehet, helyben megoldanak - amennyiben a településrészen van - a helyi részönkormányzatok bevonásával. Amiről úgy ítélik meg, hogy önkormányzati ügyintézés igényel, azzal megkeresik a civil referenst, vagy a területi önkormányzati képviselőt, aki segíti a hivatalon belüli ügyintézés, vagy a döntéshozatalba való becsatornázódást.

A civil szervezeteknek munkájuk megkönnyítésére, tevékenységük sikeresebbé, hatékonyabbá tételéhez elengedhetetlenül fontos a rendszeres részvétel szakmailag magas színvonalú képzéseken, tanácsadásokon, tréningeken. A szakmailag képzett, az új jogszabályi előírásokat ismerő és alkalmazni tudó, a pályázatok írásában gyakorlott és jártas civilek nem csupán a szervezetük működéséhez nyújtanak biztos, kiegyensúlyozott hátteret, hanem a partnereikkel való együttműködés során is kamatoztathatják tudásukat, tapasztalatukat. Ezen tudások megszerzése és folyamatos naprakészsége céljából fontos lehetőséget biztosítani a civil szervezetek vezetőinek és képviselőinek szakmai fejlesztésére, amelyen való részvétel, mintegy feltételként, be is épülhet egyes pályázati kérelmek bírálati szempontjai közé. A tudástranszfer évente meghatározott, előzetes igényfelmérésen alapuló csoportos tanácsadások, tréningek és képzések gyűjteménye, amelyből tetszés szerint választhatnak az arra igényt tartó civil szervezetek. A tudástranszfer lebonyolítása a helyi civil szervezetek bevonásával zajlik partneri együttműködés keretében. A helyben meglévő

potenciált a lehető legteljesebb mértékben felhasználó csoportmunkák erősítik az együttműködési készséget és a hálózatosodást.

Hasonlóan fontos tevékenység a civileket (szervezeteket és egyéneket egyaránt) segítő szolgáltatások működtetése (tanácsadás, e-ügyintézés, információs szolgálat, stb.). Ezek a szolgáltatások elengedhetetlenül fontosak, mert a szervezetek nem mindegyike rendelkezik megfelelő szakértelemmel, vagy eszközökkel, sőt sokszor a szükséges információkkal sem, ezek híján pedig fontos ügyek nem tudnak megvalósulni.

Emellett ezek a szolgáltató szervezetek a városrész lakosságának biztosítanak ezeken a helyeken közhasznú szolgáltatásokat különböző területeken, amelyek nem feltétlenül tartoznak az önkormányzat kötelezően ellátandó feladatai körébe.

Civil Fórum interaktív kommunikációs csatorna

A szervezetek működéséhez és az önkormányzat tájékozódásához elengedhetetlenül fontos a kölcsönös tájékoztatás. Ennek leggyorsabb és legáttekinthetőbb módja egy **Civil Fórum** nevű honlap, amely egyrészt információkat szolgáltat, másrészt kommunikációs felületet is jelent a napi együttműködésben. Ez a felület többek között lehetővé teszi egy széleskörű és folyamatosan frissülő adatbázis működtetését, ahonnan mind a civilek, mind az önkormányzat folyamatosan tájékozódhat egymás ügyeiről, a szervezetekről, tevékenységeikről, együttműködési lehetőségekről, képzésekről, szolgáltatásokról, forrás lehetőségekről és egyéb fontos ügyekről.

Pécs Médiaközpont kommunikációs felületeinek használata

A Pécs Médiaközpont, a Pécs Holding Zrt. 100%-os tulajdonában álló gazdasági társasága, a koncepcióban lefektetett módon szerződéses formában biztosítja az ingyenes médiafelületet saját nyomtatott és elektronikus, illetve internetes felületein azon civil szervezeteknek, akik erre regisztráltatták magukat. A lehetőség nem korlátlan, elsősorban az önkormányzattal feladat-megállapodással rendelkező szervezetekre terjed ki. Ezen felül a társaság, tematikus oldalain illetve műsoraiban lehetőséget biztosít más szervezeteknek is közösségi programjaik, valamint jó gyakorlatnak minősülő kezdeményezéseik, helyi közcélú kezdeményezéseik bemutatására.

A Rádió Aktív, mint közszolgálati rádió szintén szervezett formában az önkormányzattal kötött megállapodás szerint lehetőséget teremt a regisztrált szervezetek megjelenésére.

Pécs, 2011. március